

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

DOI: 10.32782/2225-479X-2023-36-37-13

УДК: 659.168/821.111Шек

ORCID: [tps://orcid.org/0009-0003-8366-8734](https://orcid.org/0009-0003-8366-8734)

Черняк Юрій
(Запоріжжя)

Всеукраїнський шекспірівський конкурс імені Віталія Кейса: історія, сучасність і перспективи

У статті висвітлено історію започаткування (2010) й розвитку традиції проведення Всеукраїнського шекспірівського конкурсу студентських дослідницьких і креативних проєктів та окреслено його пріоритетні завдання й здобутки. Цей щорічний інтелектуально-освітній проєкт Українського міжуніверситетського шекспірівського центру є інструментом долучення українського студентства до міждисциплінарних шекспірівських студій та одним із чинників розвитку наукотворчих процесів на теренах України. Потужна підтримка представників української діаспори США і Канади (проф. Віталій Кейс, Союз українок Америки, проф. Ірина Макарик) та зарубіжних шекспірознавців свідчать про міжнародне визнання конкурсу як дієвої стратегії популяризації Шекспіра у молодіжному середовищі. Реагуючи на виклики часу і повномасштабну військову агресію російської федерації, організатори конкурсу вдосконалюють його організаційну модель з метою зміцнення резильєнтності української молоді під час російсько-української війни.

Ключові слова: Всеукраїнський шекспірівський конкурс студентських дослідницьких і креативних проєктів, шекспірівські студії, діаспора, Союз українок Америки, російсько-українська війна.

Полемічна стаття професора Марка Соколянського, яка у далекому 2009 році інспірувала дискусію стосовно перспектив шекспірівських студій в Україні, завершувалася вельми слушним акцентом: «Треба, нарешті, серйозніше замислитися над сучасним станом, а ще більше – над майбутнім українського шекспірознавства. Згадую при тому вислів одного солідного (на жаль, уже покійного) заокеанського історика і теоретика літератури: «Стан шекспірознавства визначає культурний рівень літературної науки у кожній країні». Хтось сприйме цей вислів як перебільшення. Але, гадаю, варто поставитися до цих слів досвідченого вченого не просто як до цікавого парадокса».¹

Цей заклик не тільки надихнув учасників дискусії на створення в Класичному приватному університеті (Запоріжжя) Українського міжуніверситетського шекспірівського центру (далі – УМШЦ), але й визначив пріоритетні напрямки його діяльності, одним із яких стало залучення талановитої молоді до шекспірознавчих досліджень.

Форми такого залучення виявилися доволі різноманітними: як ті, що безпосередньо пов'язані з навчальним процесом (шекспірівська тематика курсових і дипломних робіт, запровадження шекспіроцентричних спецкурсів як вибіркових дисциплін для студентів-філологів, реферування шекспірознавчих праць та їх обговорення в рамках семінарських занять із дисципліни «Історія зарубіжної літератури Середніх віків та Відродження»), так і ті, що виходять за межі університетських навчальних програм і перебувають на перетині суто академічної та культурно-популяризаторської сфер. До числа останніх, приміром, належать участь студентів в організації Міжнародних шекспірівських конференцій в Україні² та проведенні

¹ Соколянський М. Криза в українському шекспірознавстві? *ЛітАкцент – світ сучасної літератури*. URL: litakcent.com/2008/01/.../mark-sokoljanskyj-kryza-v-ukrajinskomu-shekspiroznavstvi.

² Детальніше про Міжнародні шекспірівських конференцій в Україні див. : Жлуктенко Н. Інтернаціональний Шекспір. *Ренесансні студії*. Запоріжжя : КПУ, 2010. Вип. 14–15. С. 297–300; Торкут Н. «Звихнувся час...», або чи допоможе нам Шекспір не заснути під час Армагеддону: філософські розмисли стосовно тематики сучасних шекспірівських конференцій. *Ренесансні студії*, Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33–34. С. 165–187.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

щорічного міжнародного проекту «Дні Шекспіра в Україні», який був започаткований у 2018 році, а також апробація результатів власних досліджень на засіданнях наукового семінару «Простір літератури», що функціонує при кафедрі світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка,³ та шекспірознавчого семінару Лабораторії ренесансних студій, яка є спільним проектом Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України і Класичного приватного університету. Ефективною формою такого залучення стало й проведення ініційованого УМШЦ Всеукраїнського шекспірівського конкурсу, учасники якого (студенти й аспіранти закладів вищої освіти) представляють власні дослідницькі або креативні проекти, що сфокусовані на постаті й творчій спадщині англійського ренесансного генія. Про успішність цього щорічного конкурсу свідчать як постійне зростання кількості його учасників та розширення географії, так і той факт, що шестеро його переможців пов'язали своє професійне життя саме з шекспірознавством, захистивши кандидатські дисертації.

Тож **мета** цієї публікації полягає в тому, щоб висвітлити історію започаткування й розвитку традиції проведення Всеукраїнського шекспірівського конкурсу студентських дослідницьких і креативних проектів, окреслити його пріоритетні завдання, а також визначити характер кореляції з наукотворчими процесами в сучасній Україні та зі зміцненням резильєнтності української молоді під час російсько-української війни.

Головним завданням конкурсу, вперше проведеного у 2010 році, була інтенсифікація шекспірознавчих студій в Україні шляхом популяризації спадщини Вільяма Шекспіра в молодіжному науковому середовищі та залучення обдарованих студентів-гуманітаріїв до філологічних, театрознавчих, культурологічних досліджень творчості Барда. Надзвичайно важливо, що ініціатива УМШЦ щодо започаткування й подальшого проведення цього Конкурсу була активно

³ Бандровська О. Ренесансна Англія в «Просторі літератури» наукового семінару кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка. *Ренесансні студії*, Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33–34. С. 188–193.

підтримана представниками української діаспори – відомою канадською дослідницею, професоркою університету Оттави Іриною Римомо Макарик⁴, з під пера якої вийшла низка ґрунтовних праць, присвячених українській шекспіріані, та американським літературознавцем українського походження Віталієм Кейсом (1936–2014), інтелектуально-творчий доробок якого включає переклади Чосера і Шекспіра, наукові розвідки із шекспірознавства та ренесансознавства. Будучи членом журі конкурсу, В. Кейс не тільки «уважно аналізував кожен студентську розвідку, не шкодуючи часу на поради й рекомендації»⁵, але й сприяв встановленню плідних контактів між організаторами конкурсу та Союзом Українок Америки – авторитетною діаспорною інституцією, яка виступає активним промоутером багатьох українських проєктів.

З 2011 року Всеукраїнський шекспірівський конкурс почав проводитись за фінансової підтримки США, який нагороджує його переможців. Щорічно шестеро найкращих фіналістів отримують грошові премії: 2 переможці за I місце – по 500 \$, 2 переможці за II місце – по 300 \$, та 2 переможці за III місце – по 200 \$. За словами керівника УМШЦ та голови Журі конкурсу Н. Торкут, «Той факт, що ось уже тринадцять років поспіль США незмінно опікується цим конкурсом засвідчує, що представники української діаспори високо оцінюють його роль у формуванні інтелектуальної еліти українського суспільства. В час війни підтримка шекспірівського конкурсу Союзом Українок Америки надзвичайно важлива, адже вона є не тільки впливовим стимулом і чинником заохочення для учасників, але й джерелом натхнення для організаторів».⁶

⁴ Детальніше про Ірину Макарик та її зв'язки з Україною див.: Торкут Н. М. Особистісна ідентичність як чинник формування інтелектуальної біографії: українська складова шекспірознавчого доробку Ірини Макарик. *Наукові праці: Науковий журнал / Чорноморський національний університет імені Петра Могили*. Миколаїв, 2019. Т. 325. Вип. 313. Серія «Філологія. Літературознавство». С. 105–117.

⁵ Гутарук Н. Віталій Кейс і українське шекспірознавство: вектори, виміри та продуктивність діалогу. *Наукові праці: Науковий журнал / Чорноморський національний університет імені Петра Могили*. Миколаїв, 2019. Т. 325. Вип. 313. Серія «Філологія. Літературознавство». С. 27–31.

⁶ Торкут Н. Всеукраїнський шекспірівський конкурс дослідницьких і креативних проєктів імені Віталія Кейса (2023). *Наше життя*. Нью-Йорк, 2023. С. 16.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

На вшанування пам'яті Віталія Кейса, чие активне долучення до діяльності УМШЦ⁷ сприяло інтенсифікації вітчизняного шекспірознавства, рішенням V Міжнародної шекспірівської конференції в Україні (2014), яке було підтримане МОН України і Союзом Українок Америки, Всеукраїнський шекспірівський конкурс студентських дослідницьких і креативних проєктів з 2015 року носить його ім'я.

На початковому етапі, коли відбувалося становлення традиції проведення конкурсу, його пріоритетами виступали насамперед осмислення масштабності постаті англійського генія та акцентування його ролі у формуванні культурного простору і ціннісної парадигми Західної цивілізації. Тематичний діапазон конкурсних робіт 2010–2012 років включав аналіз шекспірівського дискурсу (дослідження резонансу, спричиненого творчістю Барда в іншокультурних контекстах, вивчення міжсеміотичних проєкцій шекспірівських творів: театральних постановок, кінематографічних версій, балетів, опер, радіоспектаклів, живописних полотен, різних типів інтернет-контенту тощо). Згодом дослідницький простір розширився за рахунок робіт, сфокусованих на вивченні Шекспірових текстів крізь призму окремих новітніх літературознавчих методологій (гендерні дослідження, новий історизм, екокритика, рецептивна естетика, постколоніальна критика та ін.), а також наукових розвідок, присвячених перекладам і театральним постановкам Шекспіра в Україні.

Змагальний характер Конкурсу і зростання його популярності в університетському середовищі, яке призвело до помітного збільшення кількості учасників у 2013 році, зумовили певну трансформацію його організаційної моделі та структурної концепції. Конкурс став проводитися у три тури: спочатку проєкти проходили відбір на рівні університетів, де навчалися учасники, потім роботи у зашифрованому вигляді надсилалися на розгляд Журі, яке й визначало переможців. Однак з 2018 року фінальний етап конкурсу набув форми відкритого публічного захисту проєктів, за результатами

⁷ Віталій Кейс не тільки був автором статей і рецензентом низки наукових публікацій у фаховому журналі «Ренесансні студії», але й підтримав заснування у 2010 році наукового збірника «Шекспірівський дискурс», увійшовши до складу його редколегії.

якого переможці (а це 25% від загальної кількості учасників) отримують Дипломи від Міністерства освіти і науки України.

Розширення тематичного діапазону конкурсних проєктів поставило на часі оновлення складу Жюрі, до якого, крім співробітників УМШЦ⁸ та вищезгаданих представників української діаспори, увійшли авторитетні літературознавці з різних українських вишів, у чиєму доробку є шекспірознавчі публікації: це, зокрема, професори, Наталія Жлуктенко (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Ольга Бандровська (Львівський національний університет імені Івана Франка), Олександр Пронкевич (Чорноморський національний університет імені Петра Могили), Ірина Павленко (Запорізький національний університет).

Невдовзі до Жюрі приєдналася і Майя Гарбузюк (1965–2023) – авторитетний театральний критик і театрознавець, на той час доцент, а згодом професор Львівського національного університету імені Івана Франка. Свого часу, у 2007 році, М. Гарбузюк захистила кандидатську дисертацію, присвячену реконструкції сценічної історії «Гамлета» у львівських театрах 1796–1987 років.⁹ І в цьому ґрунтовному дослідженні, і в низці інших праць¹⁰ вона акцентувала увагу на пов'язаності української перекладної гамлетіани зі становленням і розвитком національного театального мистецтва, з «реалізацією програми «культурного націоналізму» як складової боротьби за політичне і державне самовизначення нації».¹¹ За ініціативою М. Гарбузюк, авторам кращих театрознавчих дослідницьких проєктів, представлених у фіналі Все-

⁸ Постійними членами Жюрі Всеукраїнського шекспірівського конкурсу від його започаткування і дотепер є професорка Наталія Торкут, доценти Дар'я Лазаренко, Юрій Черняк, Ганна Храброва (Блондель), Дар'я Москвітїна, Ксенія Борискіна (Скаун), Богдан Корнелюк, Вікторія Марінеско. Усі вони є членами Європейської Асоціації дослідників Шекспіра (European Shakespeare Research Association).

⁹ Гарбузюк М. В. Сценічні прочитання трагедії «Гамлет» В. Шекспіра у Львівських театрах (1796–1997 рр.) : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.02. Київ, 2007.

¹⁰ Гарбузюк М. Перші постанови «Гамлета» В. Шекспіра на території України (кінець XVII — початок XIX ст.). *Записки наукового товариства імені Шевченка*. Праці Театрознавчої комісії. Львів, 2007. С. 129–146; Гарбузюк М. «Гамлет» В. Шекспіра на українській сцені: «дзеркало й відбиток часу» (на матеріалі львівських постанов). Ренесансні студії. Запоріжжя : КПУ, 2012. Вип. 18–19. С. 157–180.

¹¹ Детальніше див.: Torcut N. Maïia Harbuziuk in Memoriam (1965–2023). *Pamiętnik Teatralny*. 2023. T. 72. № 4. P. 13–23.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

українського конкурсу імені Віталія Кейса, було запропоновано взяти участь у Конкурсі театральних шекспірівських рецензій, кращі з яких були опубліковані на сторінках журналу «Просценіум».¹²

Таким чином, у середовищі молодих шекспірознавців почала формуватися театрознавча складова, розвиток якої продовжується і сьогодні: переможці Всеукраїнського шекспірівського конкурсу імені Віталія Кейса різних років, зокрема Наталія Гутарук, Максим Бричка, Вероніка Скаржинська і Богдан Беляєв, стали активними учасниками проекту, націленого на збереження пам'яті про першу українську постановку Шекспірового «Гамлета» (Львів, 1943). Ініційований влітку 2023 року Майєю Гарбузюк та підтриманий британськими колегами-професорами Ніколою Ватсон (Відкритий університет Лондона) і Майклом Добсоном (Шекспірівський інститут Бірмінгемського університету), цей проєкт був успішно реалізований УМШЦ спільно з кафедрою театрознавства і акторської майстерності ЛНУ імені Івана Франка¹³. Як результат – маємо віртуальний білінгвальний музей «#Hamlet_UA: Act 1, Scene1943»¹⁴, який репрезентує цінний матеріал і велику кількість документів, пов'язаних з українською перекладною гамлетіаною кінця XIX – першої половини XX століть та прапрем'єрою «Гамлета» (реж. Йосип Гірняк, перекл. Михайло Рудницький), що відбулася на сцені Львівського оперного театру у вересні 1943 року.

У 2018 році до складу Журі конкурсу ввійшов відомий перекладач і блискучий знавець історії української шекспіріани професор Максим Стріха¹⁵ (Київський національний універ-

¹² Дванадцята ніч (Студенти рецензують виставу «Дванадцята ніч» В. Шекспіра Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру). *Просценіум*. 2018. Вип. 50–51. С. 61–64.

¹³ Співкоординаторами проєкту стали Наталія Торкут і Роман Лаврентій.

¹⁴ Музей можна переглянути за посиланням:
<https://www.artsteps.com/view/657d8dcb3e7698b59c6de2a7>.

¹⁵ Максим Віталійович Стріха – знаний у світі вчений-фізик, доктор фізико-математичних наук, громадський і політичний діяч, віце-президент Академії наук вищої школи України, письменник і перекладач. У творчому доробку М. Стріхи – українські переклади таких всесвітньо-відомих шедеврів, як «Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі, «Кентерберійські оповіді» Джеффрі Чосера, «Смерть Артура» Томаса Мелорі, «Визволений Єрусалим» Торквато Тассо та ін., переклади віршів і оперних лібрето з

ситет імені Тараса Шевченка) – непересічна особистість, суголосна за духом багатогранним титанам Відродження, справжній сучасний полімат – людина, чий талант проявляється одночасно у декількох різних сферах. За його ініціативи було започатковано цікаву традицію – відкривати фінал конкурсу вітальною промовою, яка має концептуальне значення для українського шекспірознавства в цілому, і Всеукраїнського шекспірівського конкурсу імені Віталія Кейса зокрема. Теза про націєтворчу функцію художнього перекладу, обґрунтована М. Стріхою у його широковідомій монографії¹⁶ та блискуче проілюстрована матеріалами з історії української перекладної шекспіріани у вітальному зверненні, стимулювала інтерес конкурсантів до осмислення ролі перекладів і постановок Шекспіра як чинника, що зміцнює ідентичність українців як європейської нації. Перекладознавчі розвідки конкурсантів, кількість яких з кожним роком зростає, нерідко містять цікаву інформацію про українські переклади Шекспіра, у тому числі маловідомі факти й посилання на рідкісні архівні матеріали, пов'язані з біографіями перекладачів. Ці відомості, безперечно, мають цінність для одного із майбутніх проєктів УМШЦ, спрямованого на створення цілісної стереоскопічної візії історії української шекспіріани.

На тематиці проєктів, поданих на конкурс, суттєво позначилося й стрімке зростання інтересу до інтермедіальних студій в Україні та включення компаративістичних спецкурсів до університетських освітніх програм. Це призвело до збільшення кількості дослідницьких робіт, присвячених кіноекранізаціям творів Шекспіра, їх інтерсеміотичним проєкціям у музиці, мистецтві живопису і книжкової графіки, у філателії та комп'ютерних іграх. Водночас конкурсанти все частіше починають подавати креативні проєкти, які, по суті, самі можуть вважатися інтермедіальними репрезентаціями Шекспірового слова: це і відеокліпи до власних перекладів

різних європейських мов. Лауреат Премії Кабінету міністрів України імені Максима Рильського, має відзнаку «Дантівський лавр» від муніципалітету Равенни.

¹⁶ Стріха М. В. Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням. Київ : Дух і літера, 2020.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

сонетів, і ілюстрації, і оригінальні візуальні новели та експериментальні музичні інтерпретації текстів англійського генія. Показовими в цьому плані є інтригуючі назви деяких конкурсних робіт: «Мистецький спадок В. Шекспіра в образі пророчих карт Таро» (Колодяжна Катерина, Сумський державний університет), «Ментальна карта символічних кодів в трагедії В. Шекспіра «Макбет» для українських перекладів» (Коломієць Карина, Університет Григорія Сковороди в Переяславі), «Буктрейлер і Шекспір» (Мірошніченко Валерія, Чорноморський національний університет імені Петра Могили) та ін..

Слід зауважити, що значна частина креативних проєктів безпосередньо пов'язана з професійною спеціалізацією студентів, з художнім перекладом, викладанням англійської мови та/чи зарубіжної літератури. Вікторія Догадіна (Київський університет імені Бориса Грінченка), приміром, розробила настільну гру за мотивами трагедії В. Шекспіра «Макбет», Анастасія Когут (Харківська гуманітарна педагогічна академія) запропонувала концептуальну модель вікторини, в якій оригінальні запитання за творами Шекспіра супроводжуються цікавим візуальним рядом, стимулюючи критичне мислення потенційних учасників, Олександр Кобилинський (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка) створив англomовну і україномовну версії навчального фільму, який у цікавій формі висвітлює суть шекспірівського питання та представляє “pro et contra” антистретфордівських гіпотез.

Десять робіт, поданих на конкурс у 2019–2023 роках, містять нестандартні пропозиції щодо підвищення інтересу школярів до постаті й творчості Шекспіра, а отже мають певне практичне значення. Це надихнуло Журі конкурсу ініціювати в рамках «Днів Шекспіра в Україні–2023» проведення Всеукраїнського методичного семінару для вчителів зарубіжної літератури, на якому фіналісти конкурсу не лише представили власні проєкти, але й розкрили їх методичний потенціал та обговорили з вчителями доцільність використання під час шкільних уроків і в позакласній роботі.

Активна допомога в організації Всеукраїнського шекспірівського конкурсу імені Віталія Кейса, яку з 2018 року надає Сектор науково-методичного забезпечення олімпіад і конкурсів Відділу науково-дослідницької роботи та атестації наукових кадрів Інституту модернізації змісту освіти, зокрема методист вищої категорії Наталія Михайленко, а також офіційна підтримка Міністерства освіти і науки України, яке з 2018 року відзначає переможців Дипломами, сприяли відчутному зростанню його популярності серед студентів і аспірантів та появи серед конкурсних робіт низки оригінальних проєктів, в яких дослідження Шекспіра виходить за межі виключно літературознавчої парадигми, а увага фокусується на певних філософських, соціокультурних, політичних чи навіть політологічних аспектах. У 2019–2023 роках у конкурсі взяло участь чимало студентів, які навчаються на нефілологічних спеціальностях.

Показовими в аспекті оригінальності тематики є, приміром, дослідницький проєкт Ірини Запорізької (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка) «Специфіка і функції шекспірівського інтертексту в публічному й приватному дискурсі президентів США», який продемонстрував, наскільки влучним і авторитетним може бути слово англійського ренесансного генія в сучасному політичному дискурсі та як воно працює у просторі медійної комунікації. Майбутня юристка Марія Кочолодзян (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого) представила креативний проєкт «Sheke-Jur»: Топ 5 причин, чому героям Шекспіра просто потрібен був юрисконсульт!». Спираючись на існуючий в Україні досвід залучення літературних творів для стимулювання інтересу дітей і підлітків до правових аспектів,¹⁷ студентка відшукала у творах Барда ті колізії, які безпосереднім чином пов'язані з кримінальними злочинами, судочинством та ін., і

¹⁷ «Що б було з казками, якби їх писали адвокати», підготовлено в рамках всеукраїнської програми професійного розвитку для адвокатів «Адвокат Майбутнього»; Шепітько В. Ю. Криміналістика для дітей (середнього та старшого шкільного віку): Довідник. Харків : Видавнича агенція «Апостіль». 2016; Права дитини в сюжетах казок; Сташко Л. С., Соколова Ю. В. Подорож з казковими героями до Країни Права.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

створила розважальний відеосюжет, що спонукає потенційних глядачів замислитися над проблемними ситуаціями, в які потрапляють шекспірівські герої, та дати їм юридично-правову оцінку.

Серед креативних проєктів нефілологічного спрямування варто згадати також роботи майбутніх журналістів, які демонструють, з одного боку, високий рівень фахових компетенцій українського студентства, а з іншого – широкий діапазон медійних стратегій, націлених на популяризацію Шекспіра в сучасному соціумі. Саме такими є створені студентками Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка телепрограми «Шекспірові «Ромео і Джульєтта»: школа, театр, карантин» (Ольга Фільграф) та «Ромео і Джульєтта»: одеська версія в умовах карантину» (Ангеліна Мерва), шекспірівський спец-випуск журналу «Ad Fontes», підготовлений Ольгою Мацьків та Юлією Кизик (Львівський національний університет імені Івана Франка), а також дослідницький проєкт Яни Гавришко «Шекспірівські образи в сучасній політичній карикатурі: Гамлет і Юлій Цезар» (Львівський національний університет імені Івана Франка).

За час проведення Всеукраїнського шекспірівського конкурсу на розгляд Журі було подано понад 500 проєктів. Деякі з них стали основою для наукових публікацій¹⁸ та магістерських робіт. Троє переможців конкурсу – Богдан Корнелюк, Ксенія Борискіна і Вікторія Марінеско – успішно захистили кандидатські дисертації з шекспірознавчої проблематики¹⁹, а четверо – Наталія Гутарук, Оксана Соболев,

¹⁸ Канчура С., Маслова Д., Осипенко З. Специфіка і механізм відтворення шекспірівської інтертекстуальності в українських перекладах Террі Пратчетта («Вищі сестри», «Пані та панове»). *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 35–36, С. 155–179; Бескленга Д. Реценсія мавра в елізаветинській Англії та її резонанс у трагедії В. Шекспіра «Отелло». *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип 32–31. С. 217–145; Гутарук Н. Діти в шекспірівському каноні: стан вивченості проблематики. *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип 32–31. С. 146–160; Нікітюк Я. «Нема за мурами Верони світу»: глобальна шекспіризація і Верона як столиця літературного туризму в Італії. *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип 32–31. С. 209–228.

¹⁹ Борискіна К. В. «Юлій Цезар» В. Шекспіра: особливості поетики та реценції: дис. ... канд. філол. н.: 10.01.04. Київ, 2014; Марінеско В. Ю. Літературно-художня шекспіріана другої половини ХХ – початку ХХІ століття: типологія і поетика: дис. ... канд. філол. н.:

Яна Нікітюк і Данііла Бесклепна – працюють над шекспіроцентричними дослідженнями на здобуття наукового ступеню PhD.

Пандемія Covid та повномасштабна війна російської федерації проти України, спричинили зміну форми проведення фінального туру конкурсу, який з 2020 року проводиться в режимі он-лайн конференцій. Попередньо список фіналістів розбивається на п'ять тематичних секцій, в кожній з яких присутні три члени Жюри. Захист проєктів є відкритим і публічним, тож конкурсанти можуть ставити один одному запитання та брати участь у дискусіях. А їхні наукові керівники, батьки, друзі чи однокурсники мають можливість у режимі реального часу спостерігати за всією процедурою захисту.

Більшість проєктів-переможців 2022 і 2023 років тією чи іншою мірою пов'язані з російсько-українською війною. І якщо дослідницькі роботи здебільшого висвітлюють специфіку інтерпретації дискурсу війни у різних творах В. Шекспіра, то креативні проєкти, які націлені, головним чином, на зміцнення стресостійкості українців під час війни, пропонують, апробують і запроваджують у широкий обіг різноманітні стратегії використання шекспірівських творів, образів, цитат та інтертекстуальності з арт-терапевтичною метою.

Географія конкурсу, починаючи з 2010 року, постійно розширюється: в різні роки до нього долучилися студенти із різних міст України: Запоріжжя, Києва, Львова, Дніпра, Тернополя, Миколаєва, Харкова, Вінниці, Полтави, Сум, Дрогобича, Житомира, Черкас, Ірпеня, Кропивницького, Кам'янського, Кам'янець-Подільського, Луцька, Ужгорода, Рівного, Кривого Рогу, Переяслава.

Отже, багаторічний досвід проведення Всеукраїнського шекспірівського конкурсу студентських дослідницьких і креативних проєктів, що з 2015 року носить ім'я Віталія Кейса, демонструє продуктивність цієї інтелектуально-

10.01.04. Київ, 2015; Корнелюк Б. В. Художній світ історичної хроніки «Річард III» Вільяма Шекспіра та її інтермедіальні проєкції в світлі теорії інтенціональності : дис. ... канд. філол. н. : 10.01.04. Київ, 2016.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

просвітницької моделі. Завдяки йому інтенсифікується інтерес українського студентства до постаті й творчості Шекспіра та відбувається формування культурного простору, який сприяє діалогу між представниками різних сфер, зокрема, філологічної науки, театрознавства, художнього перекладу, масових комунікацій, практики викладання мови і літератури в навчальних закладах. Прикметно, що ідея Конкурсу та його здобутки були високо оцінені світовою шекспірознавчою спільнотою, про що свідчать вітальні промови, з якими до фіналістів зверталися такі авторитетні члени Європейської асоціації дослідників Шекспіра (ESRA), як професор Майкл Добсон (директор Шекспірівського інституту, Стретфорд-на-Ейвоні, Велика Британія), професор Ірина Макарик (Університет Оттави, Канада), професор Ніколета Чінпоеш (Університет Вустера, Велика Британія), професор Бойка Соколова (Університет Нотр Дам, Лондон, Велика Британія), професор Ема Вирубалова (Трінті Колледж, Дублін, Ірландія).

В умовах війни написання конкурсних дослідницьких робіт може виконувати функції бібліотерапії, адже багатьма студентами аналітика шекспірівських текстів іноді здійснюється з проєкцією на їхні власні екзистенційні колізії. Підготовка креативних проєктів також може мати арт-терапевтичний ефект, оскільки сприяє зниженню психічної напруженості та надає можливість для пропрацювання травматичного досвіду. До речі, всі учасники конкурсу, за потреби, можуть користуватися унікальним бібліотечним фондом УМШЦ, який налічує понад чотири тисячі видань з шекспірівської та ренесансознавчої проблематики.

Крім того, завдяки співпраці з УМШЦ фіналісти конкурсу отримують шанс для подальшого розвитку власних наукових ідей і творчих задумів. Ця співпраця може бути як короткостроковою (підготовка наукових публікацій, спільні ініціативи та/або долучення до шекспіроцентричних проєктів типу віртуального музею, «Днів Шекспіра в Україні» чи науково-практичних семінарів), так і довгостроковою (написання дисертацій або репрезентація наукових здобутків

на Міжнародних шекспірівських конференціях). Організатори Всеукраїнського шекспірівського конкурсу студентських дослідницьких і креативних проєктів імені Віталія Кейса переконані в тому, що саме від молодого покоління науковців, яка добре володіє цифровими технологіями, має доступ до потужних інформаційних ресурсів і можливість вільно опанувати новітні дослідницькі методології, значною мірою залежить динаміка розвитку нашої гуманітаристики в цілому, і шекспірівських студій зокрема. Усвідомлення значимості конкурсу як інструменту долучення студентів до міждисциплінарних шекспірівських студій, як одного із чинників розвитку наукотворчих процесів в Україні, надихає вітчизняну університетську спільноту на продовження започаткованої у 2010 році традиції, на подальше вдосконалення організаційної моделі цього інтелектуально-освітнього заходу.

Список літератури:

Бандровська О. Ренесансна Англія в «Просторі літератури» наукового семінару кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка. *Ренесансні студії*, Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33–34. С. 188–193.

Бесклепна Д. Рецепція мавра в елізаветинській Англії та її резонанс у трагедії В. Шекспіра «Отелло». *Ренесансні студії*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 32–31. С. 217–145.

Борискіна К. В. «Юлій Цезар» В. Шекспіра: особливості поетики та рецепції : дис. ... канд. філол. н. : 10.01.04. Київ, 2014.

Гарбузюк М. «Гамлет» В. Шекспіра на українській сцені: «дзеркало й відбиток часу» (на матеріалі львівських постанов). *Ренесансні студії*. Запоріжжя : КПУ, 2012. Вип. 18–19. С. 157–180.

Гарбузюк М. Перші постанови «Гамлета» В. Шекспіра на території України (кінець XVII — початок XIX ст.). *Записки наукового товариства імені Шевченка*. Праці Театрознавчої комісії. Львів, 2007. С. 129–146.

Гарбузюк М. В. Сценічні прочитання трагедії «Гамлет» В. Шекспіра у Львівських театрах (1796–1997 рр.) : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.02. Київ, 2007. 268 с.

Гутарук Н. Віталій Кейс і українське шекспірознавство: вектори, виміри та продуктивність діалогу. *Науковий журнал / Чорноморський національний університет імені Петра Могили*. Миколаїв, 2019. Т. 325. Вип. 313. Серія «Філологія. Літературознавство». С. 27–31.

Гутарук Н. Діти в шекспірівському каноні: стан вивченості проблематики. *Ренесансні студії*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 32–31. С. 146–160.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

Дванадцята ніч (Студенти рецензують виставу «Дванадцята ніч» В. Шекспіра Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру). *Просценіум*. 2018. Вип. 50–51. С. 61–64.

Жлуктенко Н. Інтер)національний Шекспір. *Ренесансні студії*. Запоріжжя : КПУ, 2010. Вип. 14–15. С. 297–300.

Канчура Є., Маслова Д., Осипенко З. Специфіка і механізм відтворення шекспірівської інтертекстуальності в українських перекладах Террі Пратчетта («Вищі сестри», «Пані та панове»). *Ренесансні студії*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 35–36, С. 155–179.

Корнелюк Б. В. Художній світ історичної хроніки «Річард III» Вільяма Шекспіра та її інтермедіальні проекції в світлі теорії інтенціональності : дис. ... канд. філол. н. : 10.01.04. Київ, 2016.

Марінеско В. Ю. Літературно-художня шекспіріана другої половини ХХ – початку ХХІ століття: типологія і поетика : дис. ... канд. філол. н. : 10.01.04. Київ, 2015.

Нікітюк Я. «Нема за мурами Верони світу»: глобальна шекспірізація і Верона як столиця літературного туризму в Італії. *Ренесансні студії*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип 32–31. С. 209–228.

Права дитини в сюжетах казок. URL: <https://ru.calameo.com/read/00133696909fd10693676>.

Соколянський М. Криза в українському шекспірознавстві? *Літакцент – світ сучасної літератури*. URL: litakcent.com/2008/01/.../mark-sokoljanskyj-kryza-v-ukrajinskomu-shekspiroznavstvi.

Шашко Л. С., Соколова Ю. В. Подорож з казковими героями до Країни Права. URL: <https://lodb.org.ua/9bibliotekaryam/metodychnyj-portfel/podorozh-z-kazkovymu-geroyamu-do-kraiyiny-prava>.

Стріха М. В. Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням. Київ : Дух і літера, 2020.

Торкут Н. Всеукраїнський шекспірівський конкурс дослідницьких і креативних проєктів імені Віталія Кейса (2023). *Наше життя*. Нью-Йорк, 2023. С. 16–17.

Торкут Н. «Звихнувся час...», або чи допоможе нам Шекспір не заснути під час Армагеддону: філософські роздуми стосовно тематики сучасних шекспірівських конференцій. *Ренесансні студії*, Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33–34. С. 165–187.

Торкут Н. М. Особистісна ідентичність як чинник формування інтелектуальної біографії: українська складова шекспірознавчого доробку Ірини Макарик. *Наукові праці: Науковий журнал / Чорноморський національний університет імені Петра Могили*. Миколаїв, 2019. Т. 325. Вип. 313. Серія «Філологія. Літературознавство». С. 105–117.

Шепітько В. Ю. Криміналістика для дітей (середнього та старшого шкільного віку): Довідник. Харків : Видавнича агенція «Апостіль». 2016. 108 с.

«Що б було з казками, якби їх писали адвокати», підготовлено в рамках всеукраїнської програми професійного розвитку для адвокатів «Адвокат Майбутнього». URL: <https://tomorrowlawyer.org/що-було-б-з-казками-якби-їх-писали-адво/>.

Torkut N. Maiia Harbuziuk in Memoriam (1965–2023). *Pamiętnik Teatralny*. 2023. T. 72. № 4. P. 13–23.

URL: https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=3d69fbbef1&attid=0.1&permmsgid=msg-f:1782544773911335359&th=18bcd070d36d1bf&view=att&disp=inline&realattid=_loycfb90.

References:

Bandrovska O. Renesansna Anhliia v «Prostori literatury» naukovo seminaru kafedry svitovoi literatury Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. *Renesansni studii*, Zaporizhzhia: Vydavnychi dim «Helvetyka», 2021. Vyp. 33–34. S. 188–193.

Besklepna D. Retseptsiia mavra v yelyzavetynskii Anhlii ta yii rezonans u trahedii V. Shekspira «Otello». *Renesansni studii*. Zaporizhzhia : Vydavnychi dim «Helvetyka», 2019. Vyp. 32–31. S. 217–145.

Boryskina K. V. «Yulii Tsezar» V. Shekspira: osoblyvosti poetyky ta retseptsii : dys. ... kand. filol. n. : 10.01.04. Kyiv, 2014.

Harbuziuk M. «Hamlet» V. Shekspira na ukrainiskii stseni: «dzerkalo y vidbytok chasu» (na materialii lvivskykh postav). *Renesansni studii*. Zaporizhzhia : KPU, 2012. Vyp. 18–19. S. 157–180.

Harbuziuk M. Pershi postavy «Hamleta» V. Shekspira na terytorii Ukrainy (kinets XVII – pochatok XIX st.). *Zapysky naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. Pratsi Teatroznavchoi komisii. Lviv, 2007. S. 129–146.

Harbuziuk M. V. Stsenichni prochyttannia trahedii «Hamlet» V. Shekspira u Lvivskykh teatrakh (1796–1997 rr.) : dys. ... kand. mystetstvozn. : 17.00.02. Kyiv, 2007.

Hutaruk N. Vitalii Keis i ukrainske shekspiroznavstvo: vektory, vymiry ta produktyvnist dialohu. *Naukovi pratsi: Naukovyi zhurnal / Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly, Mykolaiv*, 2019. T. 325. Vyp. 313. Seriiia «Filolohiia. Literaturoznnavstvo». S. 27–31.

Hutaruk N. Dity v shekspirivskomu kanoni: stan vyvchenosti problematyky. *Renesansni studii*. Zaporizhzhia : Vydavnychi dim «Helvetyka», 2019. Vyp. 32–31. S. 146–160.

Dvanadtsiata nich (Studenty retsenzuiut vystavu «Dvanadtsiata nich» V. Shekspira Mykolaivskoho akademichnoho khudozhnoho rosiiskoho dramatychnoho teatru). *Prostsennium*. 2018. Vyp. 50–51. S. 61–64.

Zhluktenko N. Inter)natsionalnyi Shekspir. *Renesansni studii*. Zaporizhzhia : KPU, 2010. Vyp. 14–15. S. 297–300.

Kanchura Ye., Maslova D., Osypenko Z. Spetsyfika i mekhanizm vidtvorennia shekspirivskoi intertekstualnosti v ukrainiskykh perekkladakh Terri Pratchetta («Vyshchi sestry», «Pani ta panove»). *Renesansni studii*. Zaporizhzhia : Vydavnychi dim «Helvetyka», 2022. Vyp. 35–36. S. 155–179.

Korneliuk B. V. Khudozhnii svit istorychnoi khroniky «Richard III» Viliama Shekspira ta yii intermedialni proektsii v svitli teorii intentsionalnosti : dys. ... kand. filol. n. : 10.01.04. Kyiv, 2016.

Marinesko V. Yu. Literaturno-khudozhnia shekspiriana druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia: typolohiia i poetyka : dys. ... kand. filol. n. : 10.01.04. Kyiv, 2015.

VI. Рецензії, есеї, огляди, повідомлення

Nikitiuk Ya. «Nema za muramy Verony svitu»: hlobalna shekspiryzatsiia i Verona yak stolytsia literaturnoho turyzmu v Italii. *Рenesansni studii*. Zaporizhzhia : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2019. Vyp. 32–31. S. 209–228.

Prava dytyny v siuzhetakh kazok. URL: <https://ru.calameo.com/read/800133696909fd10693676>.

Sokolianskyi M. Kryza v ukrainskomu shekspiroznavstvi? *LitAksent – svit suchasnoi literatury*. URL: litakcent.com/2008/01/.../mark-sokoljanskyj-kryza-v-ukrajinskomu-shekspiroznavstvi.

Stashko L. S., Sokolova Yu. V. Podorozh z kazkovymy heroiami do Krainy Prava. URL: <https://lodb.org.ua/9bibliotekaryam/metodychnyj-portfel/podorozh-z-kazkovymy-geroyamy-do-krainy-prava>.

Strikha M. V. Ukrainskyi pereklad i perekladachi: mizh literaturoiu i natsiietvorenniam. Kyiv : Dukh i litera, 2020.

Torkut N. Vseukrainskyi shekspirivskyi konkurs doslidnytskykh i kreatyvnykh proiektiv imeni Vitaliia Keisa (2023). *Nashe zhyttia*. Niu-York, 2023. S. 16–17.

Torkut N. «Zvykhnusvia chas...», abo chy dopomoze nam Shekspir ne zasnuty pid chas Armaheddonu: filosofski rozmysly stosovno tematyky suchasnykh shekspirivskykh konferentsii. *Рenesansni studii*, Zaporizhzhia : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. Vyp. 33–34. S. 165–187.

Torkut N. M. Osobystisna identychnist yak chynnyk formuvannia intelektualnoi biohrafii: ukrainska skladova shekspiroznavchoho dorobku Iryny Makaryk. *Naukovi pratsi: Naukovi zhurnal / Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly*. Mykolaiv, 2019. T. 325. Vyp. 313. Seriiia «Filolohiia. Literaturoznavstvo». S. 105–117.

Shepitko V. Yu. Kryminalistyka dlia ditei (serednoho ta starshoho shkilnoho viku): Dovidnyk. Kharkiv : Vydavnycha ahentsiia «Apostil». 2016.

«Shcho b bulo z kazkami, yakby yikh pysaly advokaty», pidhotovleno v ramkakh vseukrainskoi prohramy profesiinoho rozvytku dlia advokativ «Advokat Maibutnoho». URL: <https://tomorrowlawyer.org/що-було-б-з-казками-якби-їхписали-адво/>.

Torkut N. Maia Harbuziuk in Memoriam (1965–2023). *Pamiętnik Teatralny*. 2023. T. 72. № 4. P. 13–23.

URL: https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=3d69fbbef1&attid=0.1&permmsgid=msg-f:1782544773911335359&th=18bcdff07d36d1bf&view=att&disp=inline&realattid=f_loyfcf890.